

I Mittens rike

- det historiska och moderna kina

JOHAN BJÖRKSTÉN

Studiecirkelns upplägg

I en studiecirkel är det viktigt att deltagarna och cirkelledaren tillsammans kommer överens om nivå och takten för studierna och att ni alla känner er delaktiga.

När ni träffas första gången är det en god idé att, förutom att presentera er och ta varandras kontaktuppgifter, även prata igenom era motiv och önskemål med studierna.

- Vad vet ni om Kina? Har någon av er redan varit där och vilka var i så fall era intryck av landet?
- Planerar ni att åka dit och vad är fokus för resan? Är det semester? Vill ni jämföra de olika landskapen i det veteodlande norr och risodlande söder? Eller resa runt bland småbyar och träffa lokalbefolkningen? Kanske äta god mat i Hongkong eller shoppa i Shanghai?
- Vill ni genom studierna lära er mer om Kina och dess kultur?
- Har ni arbetat i Kina eller med kineser eller kommer ni att göra det och vill lära er mer? Tycker ni, som har vana från samarbete med Kina, att det affärsmässiga klimatet skiljer sig åt från det ni är vana vid?

Någon av er kanske har läst eller läser kinesiska och vill lära er mer om det kinesiska samhället.

Vilken studietakt vill ni ha: vill ni läsa ett kapitel i taget och därefter träffas för en diskussion eller läsa några fler avsnitt åt gången och därefter ses? Vill ni läsa annan litteratur vid sidan om? Kanske är ni intresserade av att besöka något museum eller titta på några dokumentär- eller spelfilmer om Kina.

Fackmannamedverkan

Fackmannamedverkan i studiecirkeln kan ge värdefull information. (Kontakta alltid studieförbundsavdelningen innan ni beställer sådan.) Kanske finns någon Kinakunnig person lokalt. Om ni kan samverka med andra studiecirkelar kanske det går att finansiera medverkan av författaren Johan Björkstén när han befinner sig i Sverige. Ni kan kontakta Elisabet Helldorff på Bilda Förlag: elisabet.helldorff@bildaforlag.se.

Eller vill ni ha med någon ytterligare person till en diskussion, kanske någon annan Kinakännare eller historiker? I boken finns många tips att få om kunniga personer. En idé kan vara att ringa till något universitet för att få information om vem som kan mycket om Kina, dess historia och samhälle.

Övrig litteratur och tips på mer information

I boken finns många tips på vidare läsning, både i bokform och på hemsidor. Bilda Förlag har även gett ut boken *Kina – tio röster om mänskliga rättigheter* där tio Kinakunniga skribenter analyserar den aktuella situationen. Huvudredaktör för den boken är Mats Wingborg.

- För allmän fakta om Kina sök på Kina via antingen www.google.com eller läs på Wikipedias hemsida: www.wikipedia.org
- För att hitta information om musik, affärer, bloggar och diverse annat: www.kinaportalen.se
- Om resor till Kina och annan allmän information: www.kinas.se
- Politik och allmännyttig information, besök: www.studera.com, sök på Kina
- Kartor och tips om resor: www.asienguiden.se/kina
- Utrikespolitiska institutet tillhandahåller landportaler, fakta och mycket mer, sök på Kina via: www.ui.se

- Annan aktuell information och länktips hittar ni på utrikesdepartementets hemsida www.ud.se
- Folkrepubliken Kinas ambassad i Stockholm www.chinaembassy.se

Kanske vill ni besöka något museum för att lära er mer:

- Östasiatiska museet, i Stockholm om ni befinner er där, är då en god idé: www.ostasiatiska.se eller tfn: 08-519 55 50/70
- Kina slott, vid Drottningholms slott är också värt ett besök, tfn: 08-402 62 80
Drottningholms Slott,
178 93 Drottningholm,
www.royalcourt.se

SVT har sänt flera dokumentärer om Kina, bland annat om rika personer i Kina. Kontakta SVT i till exempel Stockholm, tel. 08-784 00 00 eller Göteborg, tel. 031-837 000, www.svt.se för att få mer information om ni kan beställa dokumentärerna eller hitta dem via webben

Vad vet vi om Kina?

Vad har vi för föreställningar, idéer och fördomar om det stora landet med en miljard människor? Äter de bara ris och, för många, märkliga saker som ödlor, hundar och ormar, bär de trekantsformade stråhattar och lär sig att rabbla texter utan och innan i skolan? Är alla drivna affärsmän som älskar modern teknik?

Alla som någon gång varit i Kina eller känner till mer genom vänner, tv-program och böcker vet att verkligheten är betydligt mer mångfasetterad än så. Kinas enorma landareal rymmer många skilda biotoper, kulturer och traditioner och många av de uppfinningar och företeelser vi alltid betraktat som västerländska skapelser härstammar i själva verket från Kinas långa och rika historia.

Johan Björkstén, författaren till *I Mittens rike – det historiska och moderna Kina*, har bott och varit verksam i Kina sedan 1986. Han har under sina år i landet blivit en välkänd radiopratare och tv-värd. Han driver en av Kinas största PR-företag, Eastwei Relations.

Förordet till boken åskådliggör den ofta glömda bilden av Kina, författaren skriver: ”Slå upp en modern lärobok i historia för gymnasiet. På sin höjd några få sidor ägnas det land och den kultur som under större delen av världshistorien varit en ekonomisk och kulturell supermakt, vars antika litterära och filosofiska arv står sig väl i jämförelse med det grekisk-romerska eller arabiska, och vars vetenskapsmän skänkt världen uppfinningar som pappret, tryckkonsten, skottkärran, kompassen, krutet, det vattentäta skottet och rodret.”

Läsaren guidas runt i Kinas historia, samhällsliv, dess ekonomi och politik och lär känna levnadsvillkoren för den kinesiska befolkningen. Många av avsnitten i boken kanske är sådant ni inte tidigare kände till:

- De flesta av oss tror att det var Gutenberg som uppfann tryckkonsten på 1400-talet. Att han utvecklade en form för den är helt korrekt men det var kineser som flera hundra år före honom uppfann tryckkonsten.
- I början av 1900-talet inleddes en talspråksreform då man började tala som man skriver. Den moderna kinesiskan är inspirerad av västvärldens sätt att läsa, det vill säga från vänster till höger till skillnad från tidigare: uppifrån och ned.
- Visste ni att Mao Zedongs fru var mycket aktiv inom politiken och var ledande inom ”de fyras gäng” som startade den stora kulturrevolutionen som varade i tio år i Kina. Skolor var stängda under flera år, vilket ledde till att en hel generation kineser utestängdes från möjligheten att läsa vid universitet?

Kinas historia, dynastier och kejsardömen

På sidan 12-14 i boken kan ni läsa om de olika klimatzonerna i Kina: Vad tror ni de har betytt och betyder för de olika provinsernas utveckling och möjligheten till odling för Kina? Visste ni till exempel att det i stort sett bara är i södra Kina som man odlar ris och att man i den norra delen av landet, med anledning av klimatet, odlar vete?

Hur har Kina lyckats bevara så mycket av sin kultur som ni kan läsa om på sidan 17?

Kejsardömet Kina har en lång tradition. Den första dynastin: Shang verkade under 1750-1040 f.Kr. Efter det har dynastierna Zhou, Qin, Han,

Tang, Song, Yuandynastin, Ming och Qingdynastin regerat fram till dess att kejsardömet föll 1911 efter revolter i södra Kina. Diskutera de olika dynastierna och dess betydelse för det moderna Kina. Kanske kan ni komma på tre ledord som bäst beskriver de olika dynastiernas kultur, styre och samhälle. Hade kejsardömenas fall kunnat förhindrats?

Det var under Handynastin som Kinas särdrag vad gäller kejsarlig byråkrati, ämbetsmannaxamina och armé utvecklades. Finns det några spår kvar av det i det moderna Kina?

För att kunna bli en så kallad mandarin, det vill säga en välutbildad ämbetsman, var man tvungen att lära sig det konfucianska klassikerna och därefter delta i det kejsarliga examenssystemet och så småningom även i de högsta examinationerna i huvudstaden. Vad kan detta system ha betytt för Kinas ledarskap och för landets utveckling?

Kinas befolkning har under perioder levt under erövringar av andra länder och folk. Men man har länge levt under hot, som även förverkligats, om maktövertag från andra näraliggande kulturer som till exempel mongoler och manchuer men även från övriga omvärlden. Vad har dessa strider med andra folkgrupper haft för betydelse för Kina?

Det kinesiska kejsardömet fall

Kommunistpartiet grundades år 1921 i Kina (från sidan 116 och framåt), av bland annat den legendariske Mao Zedong. Hur kom det sig att kommunistpartiet fick en sådan makt i Kina? När folkrepubliken Kina utropades 1949 innebar det stora förändringar för Kina, på många plan: för jordbruket, industrin och tillväxten i allmänhet. På kort tid skulle Kina förvandlas och det som till en början såg ljusst ut har sedan kommit att kallas för de tre missväxtåren. Vad berodde denna missplanering på och har ni exempel på andra länder där detta inträffat?

”De fyras gäng”, där bland andra Jiang Qing, Mao Zedongs fru, ingick kritiserade och attackerade allt gammalt i Kina: skolor och universitet stängdes, folk som inte ansågs trogna det kommunistiska partiet fängslades eller mördades. Vad gjorde omvärlden mot Kina under denna period: såg man passivt på eller fanns det ett stort motstånd mot den kommunistiska framfarten i Kina? Hur agerade oppositionen i Kina under denna period och vad har i så fall de kritikerna betytt för Kina?

Varför verkar Mao Zedong och kommunist-

partiet fortfarande hyllas av så många trots stora förluster i människoliv under de tidiga åren, och trots dagens förtryck av olikänkande bland befolkningen?

Ekonomisk förändring

Deng Xiaopíng, som ni kan läsa om på sidan 127, lanserade ett stort reformprogram i Kina 1978 som kom att påverka handel, och även den tidigare kinesiska planekonomin. Vad har detta haft för effekt på Kinas ekonomi och tillväxt?

Utländska företag investerar flitigt i Kina och de flesta i västvärlden känner nog till myten om Kina och att man är bra på att göra affärer och att arbete och affärsrelationer betyder mycket för landet. Men Kina har förutom sina tekniska landvinningar, stark uppfinningstradition och exportanda, stora problem med korruption och klyftor mellan fattiga och rika. Hur ska man kunna komma till rätta med detta?

Kinas framfart även i andra länder och världsdelar, som till exempel i Afrika är inte alltid hyllad då den, liksom i andra fall med utländska investeringar, ofta får negativa effekter för lokalbefolkningen. Hur kan man få en bra balans i detta? Det vill säga upprätthålla handel mellan länder men ändå ta hänsyn till dem som bor i landet?

Tekniska revolutioner och uppfinningar

Kinas industriella utveckling gick snabbt och innefattar även uppfinningar som fått stor betydelse för omvärlden. Varför stannade den av under till exempel Mingdynastin (se sidan 92)?

Och varför lärde sig västvärlden inte mer om Kinas framsteg inom det tekniska och industriella området?

Det kinesiska språket

Det kinesiska språket har en betydelsefull roll i den kinesiska historien. Både hur det utvecklats genom tiderna och hur det har använts. Även kulturen tillskriver det skrivna språket en stor roll genom exempelvis kalligrafin som inte bara är ett fint sätt att skriva utan också en berättartradition och en kunskap som tar lång tid att lära.

Som ni kan läsa på sidan 21 är kinesiskan ett isolerande språk, dvs. det saknar helt grammatiska böjningar. Olika dynastier har arbetat med att förändra den klassiska skrivna kinesiskan till mer moderna tecken. Vad har detta inneburit för språket,

till exempel förändringar som 1956 års förenklade tecken? I Kina har man ett stort antal olika dialekter som skiljer sig markant från varandra, en del så olika att de låter som olika språk. Men överallt skriver man med samma tecken. Kan det förstärka känslan av samhörighet, trots geografiska och kulturella skillnader?

Johan Björkstén har även skrivit en kursbok i kinesiska: *Kinesiska - Språket i Mittens rike*. Låna den gärna på biblioteket om ni vill fördjupa er i eller läsa mer om det kinesiska språket.

Religion och andlig påverkan

Vad har buddhismens inträde i Kina betytt? Hur många buddister finns det i dag i Kina? Är de aktiva?

Vilka andra stora religioner och religiösa seder finns det i Kina? I vilka regioner kan man möta dem?

I Kina har under historien daoismen och konfucianismen betytt mycket och fanns tidigt i kinesisk historia. Beskriv de olika inriktningarna och hur de har influerat Kina.

Balansen i själ och kropp anses viktig i Kina. Yin och Yang har väl de flesta hört talas om och de begreppen, harmonin, spelar en stor roll i den kinesiska vardagen. Även vardagsmetafysiken är betydelsefull i Kina.

Diskutera gärna musikens betydelse för den kinesiska kulturen.

Starka familjeband och andra traditioner

I Kina betyder familjen mycket och man tar hand om och värnar sin familj. Maten är också ett betydande inslag i den kinesiska vardagen. Det är inte bara något man intar slentrianmässigt på stående fot, utan omgärdas av starka traditioner där man äter tillsammans och lägger stor vikt vid matens betydelse för välmående och god hälsa. Läs gärna mer traditionerna omkring kinesisk mat i boken *Kina – Matens rike* av Linlin (Bilda Förlag 2007).

Det är också av stor vikt hur man bemöter andra personer, såväl i privat- som i affärslivet (se till exempel sidan 147). Hur har dessa traditioner utvecklats? Kan vi lära något av Kina på det här området?

Byggnader och arkitektur

Vad har de gamla, fortfarande bevarade, historiska och byggnader raserats? Vad var Sidenvägen och varför restes Kinesiska muren? Vad har det inneburit att när en ny dynasti tar makten, raseras den tidigare byggnader, strukturer och så vidare?

När Stora kanalen (Kejsarkanalen) byggdes klar, som ni kan läsa om på sidan 62, under Tangdynastin fick den stor effekt på handeln, på vilket sätt?

Kina i dag

Kina består idag av provinser, regioner, härader och kommuner (se sidan 170). Hur styrs dessa och hur fungerar styret i dessa lokala organ?

Kina är en enpartistat och partiet har bevisligen stor makt, men vad innebär det i praktiken, dvs. när media kontrolleras av politiker (trots att man nu som journalist eller offentlig debattör har betydligt mer att säga till om än tidigare). Det är nu ett relativt öppet politiskt klimat i Kina men det hålls inom vissa ramar. Hur påverkar det ett land?

Hur ser Kinas ekonomi ut i dag? Och hur skiljer den sig åt i olika områden? Kina rymmer ca 1 miljard människor. Och olika regioner och områden har vitt skilda förutsättningar och klyftorna är stora. Hur kan dessa skillnader minskas och kan Kina komma till rätta med dessa problem?

Kinas ekonomiska revolution har skett snabbt under de senaste årtiondena och det har fått stora negativa effekter på miljön och djurliv. Kina kritiseras på dessa punkter av flera länder medan andra menar att Kinas miljöförstöring inte är värre jämfört med andra länders, proportionerligt sett. Hur arbetar man i Kina med att komma till bukt med miljöproblemen? Vad bör mer göras? Kan eller bör omvärlden hjälpa till eller ens lägga sig i?

Mediabilden av Kina

Hur speglas Kina i svensk media? Vad får vi till exempel för bild av det kinesiska samhället? Och hur har den bilden förändrats under åren? Kanske vill ni diskutera och jämföra hur den bild vi får här i väst skiljer sig från den som visas upp i Kina. Får vi en rättvis bild av dagens Kina? Under hösten 2007 sände till exempel SVT ett antal dokumentärer om Kina, som bland annat handlade om den idolstatus som rika personer har, om hur plastikkirurgi blivit alltmer vanligt i Kina och hur unga kvinnor opererar sig för att både se mer västerländska ut och för att bli längre.

När det gäller rörelsen Falun Gong har bilden sett olika ut i medierna. Den ena bilden handlar om en fredlig rörelse som vill kunna verka fritt i världen och den andra bilden som rörelsens motståndare i bland annat Kina beskriver visar en farlig sekt. 1999 förbjöds Falun Gong i Kina, av den dåvarande presidenten Jiang Zemin. Ni kan läsa mer om Falun Gong och Kina på www.falungonginfo.net och www.chinaembassy.se Jämför de olika perspektiven på rörelsen.

De flesta av er har antagligen hört talas om tibetanernas och andra folkgruppers situation i Kina. Tibet var förr en suverän stat men är sedan år 1950, efter den kinesiska invasionen, en del av Kina. Tibets gamla statsledning, ledd av Dalai Lama, befinner sig sedan 1959 i exil i norra Indien. Kinas regering motsätter sig att Tibet tidigare var en suverän stat. Kritik har framförts mot att tibetanska par måste delta i ett offentligt lotteri för att få tillstånd att skaffa barn, som en av följderna när Kina skärpt sin ettbarnspolitik bland landets minoriteter. Har ni fler exempel på hur tibetaner och andra folkgrupper behandlas?

Inför studiecirkelns avslut

Innan ni slutar, utvärdera gärna studierna: Har ni fått ut det ni velat? Vad har varit extra bra, vad har lärt er extra mycket? Och vad har varit mindre bra/vad har ni saknat? Skriv gärna till Bilda Förlag med en kommentar om boken: Bilda Förlag, Box 42053, 126 13 Stockholm.

Gör en utvärdering av hur ni tycker att studierna har fungerat innan ni avslutar cirkeln. Fick ni ut det ni tänkt er av studierna? Har alla fått sina intressen och frågor tillgodosedda?

Planerar någon/några av er att resa till Kina? Ta reda på vad resebyråer som Kinaresor och Lotus Travel har att erbjuda.

Bilda Förlag, Box 42053, 126 13 Stockholm, tel. 08-709 05 00

Får kopieras fritt